

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 392/2017-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. novembra 2017 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu [REDACTED] (sudca spravodajca) prerokoval prijatú sťažnosť advokátky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Milanom Slobodníkom, advokátska kancelária, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 147/2010 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo advokátky [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 147/2010 porušené boli.

2. Okresnému súdu Košice I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 147/2010 vo veci žiadosti o priznanie odmeny a náhrady nákladov z 5. novembra 2015 advokátke [REDAKOVANÉ] konal a rozhodol bez zbytočných priet'ahov.

3. Advokátke [REDAKOVANÉ] p r i z n á v a finančné zadost'učinenie v sume 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré jej j e Okresný súd Košice I p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Advokátke [REDAKOVANÉ] p r i z n á v a úhradu trov právneho zastúpenia v sume 459,33 € (slovom štyristopäťdesiatdeväť eur a tridsaťtri centov), ktorú j e Okresný súd Košice I p o v i n n ý vyplatiť na účet jej advokáta JUDr. Milana Slobodníka, advokátska kancelária, Štúrova 20, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 392/2017-13 z 22. júna 2017 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie s'ťažnosť advokátky [REDAKOVANÉ] (ďalej len „s'ťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 147/2010 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Z obsahu sťažnosti vyplynulo, že:

«... Uznesením Okresného súdu Košice I sp. zn. 17C/147/2010 zo dňa 24.11.2011 bola sťažovateľka podľa ust. § 30 O. s. p., v znení platnom do 31.12.2011 ustanovená ako zástupkyňa z radov advokátov žalobkyne [REDACTED].

Podaním zo dňa 25.2.2015 sťažovateľka oznámila súdu, že žalobkyňa dňa 24.2.2015 zomrela, a teda dňa 24.2.2015 zaniklo jej ustanovenie ako zástupkyne žalobkyne.

Dopytom v informačnom centre Okresného súdu Košice I v priebehu mesiaca október 2015 sťažovateľka zistila, že vo veci sp. zn. 17C/147/2010 bolo meritórne rozhodnuté.

Dňa 5.11.2015 sťažovateľka svojím podaním požiadala okresný súd o priznanie odmeny za zastupovanie žalobkyne v uvedenom konaní, výšku ktorej, spolu s rozpisom vykonaných úkonov právnej služby, vyčíslila v uvedenom podaní.

Podaním zo dňa 11.1.2016, teda viac ako 2 mesiace po uplatnení si odmeny za zastupovanie, sťažovateľka žiadala Okresný súd Košice I, aby rozhodol o jej uplatnenej a vyčíslenej odmene za zastupovanie.

Dňa 10.5.2016 podala sťažovateľka sťažnosť predsedovi Okresného súdu Košice I, že v konaní o priznaní odmeny za zastupovanie [REDACTED] dochádza k prieťahom, vzhľadom na to, že viac ako po pol roku nebolo o jej odmene rozhodnuté.

Dňa 13.6.2016 bolo sťažovateľke doručené oznámenie o výsledku prešetrenia vo veci sp. zn. 17C/147/2010, v ktorom jej predseda súdu oznámil, že v konaní sp. zn. 17C/147/2010 súd schválil zmier účastníkov konania a rozhodol, že žiadny z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov konania.

Zároveň jej oznámil, že z písomného vyjadrenia vo veci konajúcej sudkyne JUDr. Miskolczyovej zistil, že táto o uplatnenej odmene za zastupovanie nemieni rozhodnúť, nakoľko o tomto má rozhodovať Centrum právnej pomoci.

... Okresný súd Košice I nerozhodol o uplatnenom nároku sťažovateľky na priznanie odmeny, za zastupovanie žalobkyne v občianskom súdnom konaní, ktorej bola súdom ustanovená ako zástupkyňa z radov advokátov, na ochranu záujmov žalobkyne.

Tento svoj postup zdôvodňuje tým, že podľa ust. § 15 ods. 1 a 2 zákona č. 327/2005 Z. z. o uvedenom nároku rozhoduje Centrum právnej pomoci...

Ako je zrejmé... sťažovateľka bola na ochranu záujmov žalobkyne v občianskom súdnom konaní ustanovená uznesením Okresného súdu Košice I z 24.11.2011 podľa vtedy platného ust. § 30 ods. 1 O.s.p.

Podľa uvedeného zákonného ustanovenia mohol súd, na základe žiadosti účastníka konania, u ktorého boli predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov, ustanoviť na ochranu záujmov tohto účastníka konania Centrum právnej pomoci, alebo priamo advokáta.

Uvedené zákonné ustanovenie bolo novelizované zákonom č. 332/2011 Z. z., ktorým bola možnosť súdu alternatívneho výberu Centra právnej pomoci, alebo advokáta zmenená tak, že súd mal účastníka konania odkázať iba na Centrum právnej pomoci.

K uvedenej novele, účinnej od 1.1.2012, sa viaže prechodné ustanovenie uvedené v § 372t O.s.p., ktoré stanovilo, že neskončené konania, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta, sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Podľa vtedy platného ust. § 140 ods. 2 O.s.p. platilo, že ak bol účastníkovi ustanovený za zástupcu advokát, platí jeho hotové výdavky a odmenu za zastupovanie štát; ak je to dôvodné, poskytne súd advokátovi na jeho žiadosť primeraný preddavok.

Z uvedeného teda vyplýva, že pri ustanovení sťažovateľky ako zástupkyne žalobkyne neprebehlo konanie predpokladané ust. § 10 ods. 1 zákona č. 327/2005 Z. z. v znení platnom do 31.12.2011 (rovnaké podmienky musia byť splnené aj podľa v súčasnosti platnom znení zákona č. 327/2005 Z. z.), a preto tvrdenie sudkyne Okresného súdu Košice I o tom, že o uplatnenej odmene za zastupovanie má rozhodovať Centrum právnej pomoci, nemá zákonný podklad.

Rovnako pri stanovení výšky priznanej odmeny nie je možné aplikovať ustanovenia 3. hlavy vyhlášky č. 655/2004 Z. z. pretože z názvu uvedenej hlavy „PAUŠÁLNA ODMENA ADVOKÁTA ZA ZASTUPOVANIE OSOBY V MATERIÁLNEJ NÚDZI VYPLÁCANÁ CENTROM PRÁVNEJ POMOCI“ v spojení s ust. § 12 ods. 4 zákona č. 327/2005 Z. z. vyplýva, že táto sa vzťahuje na priznanie a vyplatenie odmeny za zastupovanie advokátovi, ktorý bol v konaní ustanovený Centrom právnej pomoci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom rozsudku SR 3Sžo/103/2014 zo dňa 19.5.2015 okrem iného uvádza:

Právnym základom pre platenie hotových výdavkov a odmeny za zastupovanie ustanovenému advokátom bolo ustanovenie § 140 ods. 2 O.s.p. a malo priamu súvislosť s ustanovením § 30 ods. 1 O.s.p., podľa ktorého advokáta ako zástupcu účastníkovi ustanovoval súd. Zákonom č. 332/2011 Z.z. s účinnosťou od 01.01.2012 bolo ustanovenie § 140 ods. 2 O.s.p. zrušené. Podľa § 372t O.s.p. (Prechodné ustanovenia k úpravám účinným od 1. januára 2012) „Neskončené konania, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta, sa dokončia podľa doterajších predpisov.“ Z uvedeného vyplýva, že ustanovenie § 140 ods. 2 O.s.p. upravujúce platenie výdavkov a odmeny ustanovenému advokátovi sa aplikuje na tie prípady, kedy bol advokát ustanovený za zástupcu účastníkovi konania rozhodnutím súdu. O trovách konania mal preto rozhodnúť súd, ktorý ustanovil advokáta za zástupcu.

V uznesení 7MCdo/28/2012 zo dňa 21.10.2013 Najvyšší súd SR uviedol:

Podľa názoru dovolacieho súdu je povinnosťou súdu, ktorý ustanovil zástupcu účastníkovi konania, aby ex officio rozhodol o odmene a náhrade hotových výdavkov za zastupovanie. Ide totiž o prípad, kedy štátu vzniká povinnosť platiť odmenu za zastupovanie a náhradu nákladov s tým spojenú.

Pokiaľ ešte súd vôbec nerozhodol o odmene za zastupovanie, alebo nerozhodol o jej niektorej časti (dôvod nerozhoduje), je povinný aj bez návrhu rozhodnúť o platení trov štátu, t.j. či a prípadne v akej výške má štát povinnosť vyplatiť odmenu a náhradu hotových výdavkov ustanovenému zástupcovi.

Zhrnúc doposiaľ uvedené, sťažovateľka bola priamo uznesením okresného súdu, v súlade s vtedy platným ust. § 30 ods. 1 O.s.p. ustanovená ako zástupkyňa z radov advokátov účastníčke konania.

Sťažovateľka sa podaním žiadosti o priznanie odmeny za zastupovanie stala, v súlade s ust. § 94 ods. 1 O.s.p. v znení platnom do 30.6.2016, účastníčkou konania o povinnosti štátu jej vyplatiť odmenu a náhradu hotových výdavkov za zastupovanie.

Z tohto ustanovenia jej v súlade s vtedy platným ust. § 140 ods. 2 O.s.p. má súd priznať a vyplatiť odmenu za toto zastupovanie, vypočítanú podľa ust. § 1 ods. 1 vyhlášky č. 655/2004 Z. z.

Vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľka si svoj nárok na priznanie odmeny za zastupovanie uplatnila dňa 5.11.2015, teda v čase platnosti a účinnosti Občianskeho

súdneho poriadku, je Okresný súd Košice I povinný v súlade s ustanoveniami § 470 CSP rozhodnúť o právach a povinnostiach sťažovateľky ako účastníčky konania o povinnosti štátu jej priznať a vyplatiť odmenu za zastupovanie.

Sťažovateľka ako účastníčka konania o povinnosti štátu jej vyplatiť odmenu a náhradu hotových výdavkov za zastupovanie je presvedčená o tom, že postupom Okresného súdu Košice I, tým že tento nerozhodol o jej nároku na priznanie odmeny za zastupovanie účastníčky konania, v konaní, v ktorom bola ako zástupkyňa z radov advokátov ustanovená rozhodnutím súdu podľa ustanovení právnych predpisov platných v čase rozhodnutia, bolo porušené jej právo zakotvené v čl. 46 ods. 1 Ústavy SR.

Ústavné právo sťažovateľky zakotvené v čl. 46 ods. 1 Ústavy SR zároveň ukladá Okresnému súdu Košice I povinnosť o tomto uplatnenom nároku sťažovateľky rozhodnúť.

Ak je Okresný súd Košice I presvedčený, že rozhodovanie o uplatnenom nároku sťažovateľky nepatrí do jeho právomoci, nemôže postupovať inak, ako posúdiť svoj nedostatok právomoci ako neodstrániteľný nedostatok procesnej podmienky konania a v takomto prípade mal súd postupovať podľa ust. § 161 ods. 2 CSP (do 30.6.2016 podľa ust. § 104 ods. 1 O.s.p.) a konanie uznesením zastaviť.

Sťažovateľka má podľa ustanovení CSP právo podať proti takémuto uzneseniu riadny opravný prostriedok a až po vyčerpaní riadneho opravného prostriedku by sa mohla domáhať ochrany svojho práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, v prípade, že by neboli splnené podmienky na podanie dovolania.

Súd však nemôže vybaviť vec sťažovateľky, zjednodušene povedané, odkazom vo veci konajúcej sudkyne o tom, že o nároku sťažovateľky nemieni rozhodnúť sprostredkovaným sťažovateľke predsedom súdu, vybavujúcim jej sťažnosť na prietahy v konaní.

Sťažovateľka je presvedčená o tom, že postupom Okresného súdu Košice I, ktorý o jej nároku po viac ako 9 mesiacoch nerozhodol, bolo porušené jej právo zakotvené v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a v čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Porušenie namietaných práv sťažovateľky je spôsobené absolútnou nečinnosťou Okresného súdu Košice I o žiadosti sťažovateľky na priznanie odmeny a náhrady hotových výdavkov za zastupovanie účastníčky konania...

Sťažovateľka je presvedčená o tom, že nekonanie vo veci jej žiadosti o priznanie odmeny za zastupovanie je takým jednoduchým úkonom (rozhodnutím súdu), že doba nečinnosti viac ako 9 mesiacov je neospravedliteľná a na nápravu nepostačuje konštatovanie porušenia práva.

Vzhlľadom na uvedené navrhuje, aby jej Ústavný súd SR primerané finančné zadostučinenie vo výške 1 000,- eur...»

2.1 Vzhlľadom na uvedené podstatné skutočnosti sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„Právo sťažovateľky

- na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zakotvené v článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, a

- na prejednanie veci v primeranej lehote zakotvené v čl. 6 ods. 1 prvá veta Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd,

bolo postupom Okresného súdu Košice I vo veci sp. zn. 17C/147/2010 porušené.

Ústavný súd Slovenskej republiky prikazuje, aby Okresný súd Košice I vo veci jej žiadosti o priznanie odmeny sťažovateľke, ako advokátke ustanovenej na zastupovanie účastníčky konania vo veci vedenej pod sp. zn. 17C/147/2010 konal a rozhodol.

Ústavný súd Slovenskej republiky prikazuje, aby Okresný súd Košice I konal vo veci jej žiadosti o priznanie odmeny sťažovateľke, ako advokátke ustanovenej na zastupovanie účastníčky konania na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 17C/147/2010 bez prietáhov.

Ústavný súd Slovenskej republiky zakazuje Okresnému súdu Košice I pokračovať v porušovaní namietaných práv sťažovateľky.

Odporca je povinný nahradiť sťažovateľke všetky trovy tohto konania.“

3. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili účastníci konania, a to okresný súd, zastúpený jeho predsedom listom sp. zn. 1 SprV/418/2017 z 12. júla 2017 a právny zástupca sťažovateľky stanoviskom k uvedenému vyjadreniu okresného súdu z 29. júla 2017.

3.1 Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení uviedol tieto relevantné skutočnosti:

„... Uznesením č.k. 17C/147/2010-156 z 24.11.2011 súd (...) ustanovil žalobkyňu [REDAKOVANÉ].

... Žalobkyňa dňa 24.2.2015 zomrela.

... Uznesením č.k. 17C/147/2010-584 zo 7.4.2016 súd schválil súdny zmier účastníkov konania. Toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť 16.5.2016. Vec je právoplatne skončená.

Súd o odmene ustanovenej právnej zástupkyňi neb. [REDAKOVANÉ] nerozhodol, pretože je toho názoru, že podľa § 15 ods. 1 a 2 zák. č. 327/2005 Z.z. o nároku na priznanie odmeny za zastupovanie v konaní rozhoduje Centrum právnej pomoci.

Postupom súdu teda k žiadnym prietahom v konaní o priznaní odmeny advokátovi nedošlo a sťažnosť [REDAKOVANÉ] nie je dôvodná.

Súhlasím, aby ústavný súd o sťažnosti rozhodol bez nariadenia verejného pojednávania.“

3.2 Právny zástupca sťažovateľky v reakcii na uvedené vyjadrenie predsedu okresného súdu zaujal takéto stanovisko:

„1. ...

2. ... oznamujem v mene sťažovateľky, že táto netrvá na konaní ústneho pojednávania.

3. K vyjadreniu okresného súdu sa v mene sťažovateľky vyjadrujem takto:

Je zrejmé, vzhľadom na obsah vyjadrenia, ktoré prevažne obsahuje chronológiu konania na Okresnom súde Košice I sp. zn. 17C/147/2010, ktorá s predmetom samotnej ústavnej sťažnosti nesúvisí, a jeho právna argumentácia sa zredukovala iba na odkaz na ustanovenie zákona č. 327/2005 Z. z., že okresný súd odmieta prijať skutočnosť, že v právnych predpisoch Slovenskej republiky, pri ich novelizácii, existuje kontinuita, ktorá je vyjadrená v prechodných ustanoveniach novelizovaného zákonného ustanovenia.

4. Táto kontinuita bola v prípade sťažovateľky zabezpečená ust. § 372t O. s. p. k úpravám účinným od 1. 1. 2012, ktoré explicitne stanovovalo, že neskončené konania, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta, sa dokončia podľa doterajších predpisov, to

znamená, že na uvedený prípad mal súd aplikovať ustanovenie vtedy platného § 140 ods. 2 O. s. p., teda v mene štátu priznať a vyplatiť odmenu sťažovateľke, a následne sa táto kontinuita odzrkadlila v ust. § 470 CSP.

5. Uvedenú skutočnosť konštatoval aj Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojich, v ústavnej sťažnosti citovaných, rozhodnutiach 3Sžo/103/2014 zo dňa 19. 5. 2015 a 7MCdo/28/2012 zo dňa 21. 10. 2013.

6. Vzhľadom na zásadu *iura novit curia* je preto strohé konštatovanie okresného súdu, že o nároku na priznanie odmeny sťažovateľke rozhoduje Centrum právnej pomoci o to závažnejšie, že vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľka bola ustanovená ako zástupkyňa účastníčky konania uznesením súdu a nie rozhodnutím Centra právnej pomoci tak, ako to zákon č. 327/2005 Z. z., o ktorý okresný súd opiera svoj postoj, predpokladá, teda rozhodnutím v správnom konaní o priznaní, alebo nepriznaní nároku na poskytnutie právnej pomoci, a teda práve toto presvedčenie okresného súdu nemá zákonný podklad.

7. Vzhľadom na vyššie uvedené je sťažovateľka presvedčená o tom, že v súlade s platnou právnou úpravou bol okresný súd povinný o jej návrhu na priznanie odmeny za zastupovanie ako súdom ustanovenej advokátky rozhodnúť ako to konštatoval najvyšší súd v citovaných rozhodnutiach, a nepostupovať tak, ako to urobil okresný súd, že sa sťažovateľka dozvedela o úmysle vo veci konajúcej sudkyne, že o nároku sťažovateľky nemieni rozhodnúť až sprostredkované pri vybavení sťažnosti predsedom súdu na prietáhy v konaní...“

4. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

5. Pokiaľ ide o chronológiu relevantných úkonov okresného súdu v napadnutom konaní, ktorá je uvedená v bode I/3.1 tohto nálezu, možno konštatovať, že tieto skutkové okolnosti sa spornými nestali, keďže ani sťažovateľka vo svojej replike nemala námietky

proti takto opísanému skutkovému stavu, preto uvedené nesporné skutočnosti boli východiskom pre ústavný súd pri posudzovaní predmetnej veci.

II.

6. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. (...)

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

7. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom Okresného súdu Košice I vo veci vedenej pod sp. zn. 17 C 147/2010 v konaní „*o odmene a náhrade nákladov pre ustanovenú právnu zástupkyňu*“ dochádza k porušovaniu základného práva sťažovateľky (ako advokátky) na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

8. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná (...).

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva

(ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03).

9. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti konštantne vychádza z názoru, že účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu (napr. II. ÚS 26/95).

10. Ústavný súd vo svojej judikatúre taktiež stanovil (napr. II. ÚS 74/97) a opakovane potvrdil (napr. II. ÚS 29/2013) kritériá pre posúdenie, či určitému právu prislúcha právna ochrana pred zbytočnými prietahmi v rozhodovacom procese o tomto práve, pričom v uvedených nálezocho konštatoval, že: „Právo na prerokovanie svojej veci bez zbytočných prietáhov je v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR formulované ako bezpodmienečné, resp. bezvýnimčné. Vztahuje sa na všetky subjektívne práva a z jeho dodržiavania nie je umožnená žiadna výnimka.“ .

11. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

12. Pokiaľ ide o kritérium zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že dĺžka posudzovaného konania „o odmene a náhrade nákladov“ nebola závislá od právnej alebo skutkovej zložitosti veci. Napokon ani predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení nepoukázal na skutkovú alebo právnu zložitost' predmetnej veci.

13. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu okolnost', ktorá by mala byť zohľadnená

na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom, teda neprimeraná dĺžka napadnutého konania nebola ovplyvnená správaním s'ťažovateľky.

14. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci a v prvom rade musel hľadať odpoveď na otázku, či sa s'ťažovateľka stala účastníčkou napadnutého konania a či jej z toho titulu vzniklo subjektívne právo, o ktorom bol okresný súd povinný rozhodnúť uznesením alebo rozsudkom, teda formou rozhodnutia, ktoré prioritne predpokladajú procesnoprávne predpisy.

14.1 Podľa § 30 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) platného a účinného do 31. decembra 2011 mohol súd v určitých prípadoch ustanoviť účastníkovi zástupcu – advokáta. Ustanovenie § 140 ods. 2 OSP zakotvilo, že „ak bol účastníkovi ustanovený za zástupcu advokát, platí jeho hotové výdavky a odmenu za zastupovanie štát“.

14.2 Je nesporné, že s'ťažovateľka bola uznesením okresného súdu č. k. 17 C 147/2010-156 z 24. novembra 2011 ustanovená žalobkyni v napadnutom konaní za právnu zástupkyňu a stala sa tak účastníčkou tohto konania vo vzťahu k jej odmene a hotovému výdavkom. Možno poznamenať, že judikatúra všeobecných súdov považuje ustanoveného advokáta za účastníka konania pre časť konania, ktorá sa ho týka, teda otázky súvisiace s jeho ustanovením [napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Obo 98/2010], ale aj s jeho odmenou (napr. uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Sžo 223/2008). Vzhľadom na uvedené treba s'ťažovateľku považovať za účastníčku napadnutého konania o nárokoch, v rámci ktorého sa o právnom vzťahu medzi ňou a štátom rozhoduje o jej nárokoch na odmenu a hotových výdavkoch za právne zastupovanie v napadnutom konaní.

14.3 S'ťažovateľka ako advokátka svoj nárok na priznanie takejto odmeny voči štátu uplatnila podaním z 5. novembra 2015. V okolnostiach danej veci je však sporné, či a ktorý štátny orgán má o priznaní odmeny a náhrady výdavkov s'ťažovateľke rozhodnúť [teda okresný súd alebo Centrum právnej pomoci] a v akej procesnej forme.

14.4 Okresný súd vychádza z § 15 ods. 1 a 2 zákona č. 327/2005 Z. Z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o právnej pomoci“) a je toho právneho názoru, že po uvedenej zmene právnej úpravy, a teda aj po zmene koncepcie prešla právomoc rozhodovať o týchto nárokoch na Centrum právnej pomoci, a preto okresný súd nerozhodol o uplatnených nárokoch sťažovateľky a ani ďalej rozhodovať o nich nemieni, pričom sťažovateľke (ustanovenej advokátke) len prostredníctvom súdnej správy (v odpovedi na jej sťažnosť) oznámil, že vo veci náhrady trov ustanoveného právneho zástupcu má rozhodnúť Centrum právnej pomoci.

14.5 Sťažovateľka označila ako referenčnú normu základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Štandardnou náplňou rozsahu (scope) týchto článkov je rozhodovanie o namietaných zbytočných prietáchoch v konaní pred všeobecnými súdmi, avšak ústavný súd sa nezaoberá meritom daných konaní, ale skutkovo preskúmava, či celková doba namietaného konania je objektívne primeraná a skúma obdobia neodôvodnenej nečinnosti alebo nanajvýš neefektívnej činnosti všeobecných súdov.

14.6 Nečinnosť v prerokúvanej veci však podľa sťažovateľky nevyplýva z faktického správania okresného súdu, ale z právneho sporu o to, či o určitom návrhu/podaní treba riadne konať a rozhodnúť v niektorej z procesne predpokladaných foriem (ako už bolo uvedené, najmä rozsudok alebo uznesenie). Súdny rozhodujú zásadne a preferenčne v týchto dvoch procesných formách, okrem striktne stanovených zákonných výnimiek, kde súd na niektoré podania neprihliada. Dochádza tu teda do istej miery k prieniku s čl. 46 ods. 1 ústavy garantujúcim právo na prístup k súdu. Podľa judikatúry ústavného súdu podaním návrhu súdu vzniká súdu povinnosť, aby na tento návrh procesne relevantným spôsobom reagoval (I. ÚS 62/97 – „Zmyslom ústavného práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu. Tomu zodpovedá povinnosť všeobecného súdu o veci konať a rozhodnúť.“, I. ÚS 35/98, m. m. aj nález II. ÚS 244/2012). Táto judikatúra inak zodpovedá aj názoru všeobecných súdov. Najvyšší súd v uznesení sp. zn. 5 Cdo 254/2008 uviedol, že

„rozhodovanie civilného súdu je najpodstatnejšou činnosťou (úkonom) pri výkone súdnictva v rozsahu právomoci, ktorú ústava a zákon zveruje do oprávnení a povinností tohto štátneho orgánu. Len rozhodovanie a jeho výsledok zabezpečí náležité naplnenie ústavného práva na súdnu a inú právnu ochranu, ktoré vyplýva z čl. 46 ústavy. Podstata súdneho rozhodovania v občianskoprávnom konaní spočíva v tom, že súd týmto zákonom ustanoveným spôsobom (rozhodnutím), v rámci ústavne a zákonom ustanovenej právomoci, vyjadruje svoj záväzný a zásadne nezmeniteľný názor na opodstatnenosť, kvalitu a rozsah procesnej ochrany, ktorej sa účastník konania domáha. Meritórnemu rozhodnutiu občianskoprávneho súdu spravidla predchádza viacero procesných rozhodnutí vo veci. Úlohou týchto procesných rozhodnutí je predovšetkým odstrániť nedostatok niektorej procesnej podmienky, vyrovnáť sa s prekážkou postupu v konaní alebo pripraviť podklady na rozhodovanie vo veci samej... Úlohou súdu je, ak to zákon výslovne nevyklučuje, rozhodnúť...“. Podobne ústavný súd už v nálezoč sp. zn. II. ÚS 599/2016 a sp. zn. II. ÚS 222/2017 naznačil, že súdy majú preferenčne rozhodovať v procesných formách rozsudku či uznesenia. Podľa názoru ústavného súdu sa tieto závery primerane vzťahujú aj na prerokúvanú vec.

14.7 Ako už bolo uvedené, sťažovateľka ako právna zástupkyňa ustanovená účastníkovi občianskeho súdneho konania 5. novembra 2015 uplatnila svoje právo na odmenu a náhradu hotových výdavkov voči štátu. V tejto časti konania sa tak považuje za účastníčku, čím súdu v zmysle citovaných rozhodnutí ústavného súdu aj všeobecných súdov vznikla povinnosť o tomto jej návrhu rozhodnúť. Súčasťou predmetu konania, o ktorom konal a rozhodoval okresný súd, je aj hmotnoprávny vzťah, ktorý ustanovením vznikol medzi sťažovateľkou a štátom (Slovenskou republikou). Aj táto časť konania musí byť riadne procesne uzavretá. Podľa § 167 OSP účinného v čase podania návrhu (o uplatnenom nároku na odmenu a hotové výdavky), ale aj podľa § 234 ods. 1 Civilného súdneho poriadku (ďalej len „CSP“) súd rozhoduje uznesením (ak nejde o rozhodovanie vo veci samej rozsudkom, o ktoré v prerokúvanej veci nejde). Povinnosťou okresného súdu teda bolo reagovať na podanie sťažovateľky v uvedenej procesnej forme, teda rozhodnúť o jej žiadosti vo forme uznesenia. Tým všeobecný súd prejaví svoju verejnomocenskú vôľu a odstráni stav právnej neistoty sťažovateľky týkajúci sa jej nároku. Toto rozhodnutie by

podľa Občianskeho súdneho poriadku účinného do 31. júla 2016 bolo napadnuteľné odvolaním (§ 201 OSP) a v konečnom dôsledku by nadobudlo právoplatnosť. Tým by sa stalo záväzným medzi sťažovateľkou a štátom a nastolilo by tak stav právnej istoty o tom, či uplatnený nárok sťažovateľke patrí alebo nepatrí.

14.8 Okresný súd však takto nepostupoval. Až v odpovedi predsedu okresného súdu na sťažnosť sťažovateľky na zbytočné prieskumy v konaní bol uvedený právny názor zákonnej sudkyne okresného súdu, podľa ktorej okresný súd o odmene sťažovateľky nemieni rozhodnúť, pretože tak má na základe § 15 ods. 1 a 2 zákona o právnej pomoci urobiť Centrum právnej pomoci („Ak oprávnenej osobe nebola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia, advokátovi prizná centrum odmenu za právne zastupovanie podľa ustanovení osobitného predpisu. To neplatí, ak advokát právo na náhradu trov konania neuplatnil riadne a včas v konaní pred súdom; v takom prípade advokátovi právo na priznanie odmeny centrom nevznikne.“). Z uvedeného vyplýva, že okresný súd považoval predmetný návrh sťažovateľky za vyriešený ex lege tým, že právomoc rozhodovať o odmene ustanoveného advokáta a náhrade jeho hotových výdavkov účinnosťou zákona o právnej pomoci prešla na Centrum právnej pomoci. Aj keby bol takýto názor správny, nezbavuje to okresný súd povinnosti vyjadriť ho procesne náležitým a predpokladaným spôsobom, teda vo forme riadneho uznesenia. Nedodržanie tejto procesnej formy znamená, že sťažovateľka na svoje podanie doteraz nedostala odpoveď zákonom predpokladaným spôsobom a nebol odstránený stav jej právnej neistoty týkajúci sa nároku voči štátu na odmenu a náhradu hotových výdavkov. Ochranu pred nečinnosťou aj v takýchto prípadoch možno považovať za súčasť rozsahu čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. V predmetnej veci tak ústavný súd nebude rozhodovať o tom, ako meritórne mal okresný súd rozhodovať o uplatnenom nároku sťažovateľky, ale o tom, že okresný mal rozhodovať v zákonom predpokladanej procesnej forme.

14.9 Ústavný súd konštatuje, že okresný súd tým, že nevyjadril v riadnej procesnej forme uznesenia svoje rozhodnutie o návrhu sťažovateľky na náhradu odmeny a náhradu jej hotových výdavkov, porušil tým jej základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ak by aj bol správny názor okresného súdu, že právomoc rozhodovať o povinnosti zaplatiť odmenu a hotové výdavky ustanovenej advokátke bola prenesená na

Centrum právnej pomoci, okresný súd to mal vyjadriť analogicky v zmysle § 104 ods. 1 OSP a § 10 CSP uznesením o postúpení takejto žiadosti Centra právnej pomoci, eventuálne spojeným s formálnym zastavením konania o žiadosti sťažovateľky, pričom takéto uznesenie by sa mohlo stať predmetom súdneho prieskumu [§ 357 písm. a) CSP]. Bez toho, aby ústavný súd zasahoval do rozhodovania okresného súdu o merite uplatneného nároku sťažovateľkou, poznamenáva, že sa okresný súd bude musieť vysporiadať so znením § 372t OSP, ktoré určuje ďalšie použitie doterajších predpisov v konaniach, v ktorých došlo k ustanoveniu advokáta za zástupcu, ako aj argumentmi uvedenými v rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 3 Sžo 103/2014.

14.10 Rozhodovanie o návrhu sťažovateľky ako ustanovenej obhajkyne o priznanie odmeny a náhrady hotových výdavkov trvá okresnému súdu dva roky, od 5. novembra 2015 až doteraz.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti (okresný súd musí vo veci rozhodnúť uznesením) uvedená nečinnosť okresného súdu právne, ale ani skutkovo nie je ospravedlniteľná, pretože okresný súd dva roky nevykonal v podstate žiadne úkony, ktoré mali smerovať k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka ako navrhovateľka v predmetnej veci počas súdneho konania nachádza, čo je základným účelom práva zaručeného v citovanom článku ústavy a dohovoru (pozri napr. I. ÚS 41/02). K uvedenej nečinnosti, a teda k zbytočným prieťahom pritom nedošlo v dôsledku zložitosti veci ani správania účastníkov, ale v dôsledku nesprávneho postupu súdu, napriek tomu, že ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.

Vzhľadom na uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľky na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu v bode 1.

15. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia v bode 2 prikázal okresnému súdu

podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde, aby o podaní sťažovateľky z 5. novembra 2015 rozhodol uznesením bez zbytočných prietáhov.

16. Pokiaľ sa sťažovateľka domáhala aj toho, aby ústavný súd zakázal *«... Okresnému súdu Košice I pokračovať v porušovaní namietaných práv sťažovateľky, ústavný súd tomuto sťažnostnému návrhu nevyhovel (bod 5 nálezu), pretože sa v okolnostiach danej veci uložený príkaz konať a rozhodnúť vo veci (uvedený v bode 15. nálezu) a zakázať v nečinnosti okresného súdu, sa obsahovo a svojím zmyslom/účelom prelínajú. Inak povedané „príkaz konať“ sa svojimi účinkami v danej veci rovná „zákazu byť nečinný“»*.

17. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka požadovala priznať finančné zadosťučinenie v sume 1 000 € s odôvodnením, že *„porušenie namietaných práv sťažovateľky je spôsobené absolútnou nečinnosťou Okresného súdu Košice I“, pričom „nekonanie vo veci o jej žiadosti je jednoduchým úkonom (rozhodnutie súdu)“*.

Vzhľadom na to, že v predmetnej veci nebolo od 5. novembra 2015, teda dva roky rozhodnuté, ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľku, pretože ju najprv verejná moc poverila k určitej činnosti, aby neskôr o jej odmene riadne nerozhodla. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať jej finančné zadosťučinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti a s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľky, najmä aj na povahu veci, považuje za primerané vo výške 1 000 €.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu v bode 2.

18. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľke vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a spísanie ústavnej sťažnosti zo 17. augusta 2016 a písomné stanovisko k vyjadreniu okresného súdu z 29. júla 2017). Za dva úkony vykonané v roku 2016 patrí odmena v sume dvakrát po 143 € a režijný paušál dvakrát po 8,58 € a za jeden úkon vykonaný v roku 2017 patrí odmena v sume 147,33 € a režijný paušál 8,84 € (v zmysle § 1 ods. 3 a § 11 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov), preto trovy právneho zastúpenia sťažovateľky predstavujú sumu 459,33 €.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd o uplatnených trovách konania sťažovateľky rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto rozhodnutia.

19. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. novembra 2017